

ארץ ישראל והשמיטה

הכרת דמותו ופעלו של הרב שאול ישראלי

מדריך לגננת

קדושת הארץ איננה רק מושג הלכתי,
זוהי מציאות רוחנית ממשיה,
והיא שורה על הארץ הזאת,
על הווייתה הגשמית,
על סלעיה ואבניה,
על אדמתה ועל אוירה,
על צמחיה ועל פירותיה.
מכאן החיוב שלה מחויבים במצוות מיוחדות,
ומכאן החיוב התלוי באדמה זאת,
ורק בה.

הרב ישראלי, מתוך "פרקים במחשבת ישראל"

ערכה: רחל סלייטר

כתבו: רחל סלייטר ותמר זקס

ליווי וייעוץ פדגוגי: אסתר חטב, מפקחת ארצית קדם-יסודי, חמ"ד

הפקה: המינהל לחינוך דתי

עזרו בהפקה: אתי אורלב, בת שבע סיאני, מינהל החינוך הדתי

אתר מינהל החינוך הדתי: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/hemed>
תודות:

לרב ישראל שריר על ההסתייעות בו ובספרו **גאון בתורה ובמידות**

לרבנית איטה קוסובסקי-שחור ולחיה שריר, בנותיו של הרב ישראלי

לרב רימון, על ההסתייעות בספרו ובתשובותיו

לרב אהוד אחיטוב - **מכון התורה והארץ**

לרב ד"ר יואל פרידמן, ממכון **התורה והארץ**, על הדרכותיו

קרא והעיר: הרב מרדכי גרינבלט

הצעות מוסיקליות: בתאל צברי

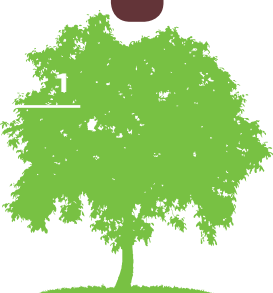
עריכה לשונית: נעמה ביטון

גרפיקה: סטודיו GOLANDESIGN

איורי ילדים: גן "אודם - כפר מיימון, גן "אירוס" - ניצן, גן "אורנים" - ישיביה, גן "סנונית - פסגת זאב

הדפסה:

הוצאה לאור: המכללה האקדמית חמדת הדרום

תוכן העניינים

דברי הגב' אסתר חטב, מפקחת ארצית, קדם-יסודי, חמ"ד

מאת יקרה,

אנו שמחים להעניק לך חוברת העוסקת הן בדמותו של הרב שאול ישראלי זצ"ל והן בנושא השמיטה. החוברת שופעת מידע רב להרחבת הדעת ורעיונות נפלאים וייחודיים ליצירת למידה חווייתית ומשמעותית בגן הילדים בשנת השמיטה.

הרב ישראלי הוא הדמות הרביעית שנבחרה ממנהיגי דור שהתוו את משנת הציונות הדתית. הרב ישראלי כתב בהתפעלות רבה על קדושת הארץ ועסק רבות בהלכות שמיטה ובמצוות התלויות בארץ. לקראת פטירתו ביקש הרב בהתרגשות רבה: "שמרו על ארץ חמדה בדרך חמדה". הוא התאמץ מאוד להעביר את המסר החשוב של המשך גידול תלמידי חכמים ארץ ישראליים הנאמנים לעמם וארצם, אוהבים אותם בכל נפשם ופועלים בדרך של חמדה ודרכי נועם כדי להנחיל לעם את מורשתו. אסופת הסיפורים על הרב חושפת לפנינו את אהבתו העצומה של הרב ישראלי לתורה, בבחינת "לולי תורתך שעשועי". אנו נכיר את אמונתו האיתנה, את תכונת החלוציות שבו, את ההתפעלות שלו מעבודת האדמה ומהמצוות המתחדשות שארץ ישראל מזמנת לנו.

בגני הילדים עוסקים בחינוך מתוך התפעלות, שמחה ואהבה גדולה. ילדים מטבעם שואלים, מתרגשים ומלאי סקרנות. תפקידנו הוא להקשיב ולאפשר להם לימוד מתוך חדות גילוי ושמחת יצירה. המשמעות של "ללמוד וללמד" הנה בדרך של חמדה, והיא בונה את הזהות היהודית ואת ההווה של הילדים. כדאי לשתף גם את ההורים בתכנית, כי יש לזה ערך גדול.

בברכת הצלחה במעשה ידינו
אסתר

1. הרב שאול ישראלי

דמותו של הרב ופועלו

1 הקדמה - אסתר חטב.....
4 פתח דבר - רחל סלייטר.....
4 מסרות.....

6 קורות חייו של הרב שאול ישראלי.....
9 דמותו של הרב.....
15 **הצעות לפעילויות בגן הילדים**
קדם תפילה - לימוד מהליכות חייו של הרב.....
בעקבות אסופת הסיפורים :
מארץ הקור לארץ האור
• "לולי תורתך שעשועי" - שעשועי תורה בגן.....
20 • מה זה נהר קפוא.....
21 הרב ישראלי בשדה
• חליבה.....
21 הרב ישראלי בארץ חמדה
• קריאת התרנגול.....
21 • הצעות מוסיקליות.....
21 **הפתעה מאירה ביום העצמאות**
• איך נציין את יום העצמאות.....
22 ערב במ"ה - בית מדרש הורים.....
23 ערב במ"ה - ארץ ישראל - ארץ הבחירה.....

2. שמיטה

ארץ ישראל ומצוותיה

ייחודה של הארץ:

27 • טוב הארץ.....
29 • קדושת הארץ.....
30 • נחלת אבותינו.....
32 • פינת לאום פעילה.....
32 שמות הארץ.....

מצוות התלויות בארץ:

34 • כלאיים.....
35 • תרומות ומעשרות.....
36 • מתנות עניים.....
36 • ביכורים.....

ט"ו בשבט בגן

שמיטה:

37 • סיפורי שמיטה.....
37 • פעילויות עם ההורים:
43 • שתילה טרום-שמיטה.....
43 • הכנת כלי לקדושת שביעית.....
44 • ערב במ"ה על השמיטה.....
40 מיזם: הפקרת שעות.....
48 • הקהל.....
45 • פריסת הנושא במרחב הגן.....
46 • פריסת הנושא במהלך השנה.....
47 חמ"ד של חופש.....

49 הצעות להצגות.....

הרב שאול ישראלי זצ"ל

”זהו
מתחמם
כנגד
אורן
של חכמים”
(אבות ב' י')

מינהל החינוך הדתי פיתח בשנים האחרונות מגוון תוכניות לימודיות אשר עניינן הטמעה וחיבור משנת הציונות הדתית וערכיה בקרב תלמידי החמ"ד. גם השנה נציע במדריך לגננת הצעות ללמידה משמעותית המבוססת על חזון החמ"ד: בין אדם לעצמו, בין אדם לאלוהיו, בין אדם לזולתו, בין אדם לעמו ובין אדם לארצו ומדינתו.

אחד המדדים של חזון החמ"ד הוא דמויות המופת, שנבחרו והפכו להיות עמוד התווך בגן הילדים. אנו חשים את הצימאון לדמויות כאלה ואת הרצון להדבק במידותיהם. ההזדהות של הילדים והצוות החינוכי עם המנהיגים הרוחניים הנה מרוממת. התרגשות גדולה היא לראות את ילדי החמ"ד ב"גן עוזיאל" הולכים בשמחה "בשיירה אל הרב צבי יהודה" וטועמים מהתורה המתוקה מ"השולחן הערוך של הרב חיים דוד הלוי".

השנה יפסעו הילדים בעקבות "הרב ישראלי בארץ חמדה". הם יתבשמו מניחוחות ארץ הבחירה ויטעמו מפירותיה נוטפי העסיס וגדושי קדושת ארץ ישראל. על מצוות השמיטה, שהרב פסק בה כה רבות והפך את שמירתה לממלכתית, ילמדו הילדים באמצעות כרטיסיות של סיפורי שמיטה ופעילויות נוספות המוצעות לכן בחוברת זו.

כל ההצעות הן בבחינת המלצות ובסיס לרעיונות נוספים. אנו כבר מצפות לשמוע על התוכניות שלכן, על החוויות שתנחילו לילדים, על הדרכים שרק אתן, הגננות, יודעות לסלול באופן כזה שהתכנים ייטמעו בלב הילד ואחר כך בכל אורחותיו.

יהי רצון שנזכה גם השנה להתחמם כנגד אורן של חכמים!

רחל סלייטר
Rachelsla3@gmail.com

הכרת דמותו ופעלו של הרב שאול ישראלי

אבני דרך...

ברוסיה-

"אבי, אבי,
אצורים הזכרונות ויקרים ללבבי,
...חבכת עבר הווה ועתיד
הן כל שומע יקום ויעיד
כי לקולך - היתה מצטרפת
משפחת סבינו ונשמתם מרחפת
אלו שאינם עמנו פה בעת השמחה
אלו שלא שבו מעמק הבכא..."

ועיניך, אבא, מלאות בדמעות
והמלים, לפתע, היו לקטועות
וכך הפגשתנו עם אבות אמהות
בדרכם נלך, לאורם נאות.
ועתה - גם אתה חוליה הדוקה
לשלשלת נמשכת שלא נותקה
יתן ה' ונוסיף לחזקה!"

(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור (בתו של הרב ישראל)

"שְׁתַּלְתֶּם
נגונים בן,
אמי ואבי"

הרב שאול ישראל זצ"ל נולד בכ"ה בתמוז תרס"ט (1909) לאביו הרב בנימין איזראעליט ולאמו חוה בעיר סלוצק שברוסיה הלבנה. בצעירותו עברה המשפחה לעיירה ליד מינסק. אביו שהיה ידוע כגאון בתורה ובעל יראת שמיים גדולה, שמש כרב העיירה וגם כאב בית הדין. הוא מסר את נפשו כדי לעזור לקהילה להתאושש מהחורבן שניחת עליה במלחמת העולם הראשונה. בתקופה זו הבולשביקים החלו לבנות את המשטר החדש ברוסיה על פי עקרונות הקומוניזם. השלטון רצה לבטל את אורח החיים הנפרד של היהודים, למחוק את הדת היהודית ואת השפה העברית, לחסל את ההנהגה היהודית וזאת כדי לגרום ליהודים להתבולל בחברה הרוסית. ב-1930 הוחרף המאבק ביהודים וחל איסור על פעילויות בעלות צביון יהודי-דתית. נסגרו בתי כנסת ומוסדות לימוד תורה. גם כאשר גברו גזירות השלטון הסובייטי, ולימודה של תורה ברבים נאסר תחת איום של עונשים חמורים, המשיך הרב בהרבצת התורה, עד אשר נתפס ע"י השלטונות והוגלה לסיביר. שם נותק הקשר עמו. (הרב ישראל כבר היה בארץ בתקופה הזאת). אמו של הרב ישראל, נרצחה בידי הנאצים במלחמת העולם השנייה. רק אחיו, הרב ישראל ישראל זצ"ל, זכה לעלות ארצה ולשקם בה את ביתו.

הרב שאול ישראל זצ"ל נולד בכ"ה בתמוז תרס"ט (1909) לאביו הרב בנימין איזראעליט ולאמו חוה בעיר סלוצק

הרב בנימין איזראעליט זצ"ל, אביו של הרב ישראל

מרוסיה לארץ ישראל-

"אבי, אבי,
עוד מתנגנים בלבבי,
צלילים משחר, עת קריאת שכי,
מנגינה, קול זמרה,
לא ימח לעד זכרה,

מלוה נענוע על דף גמרא,
מנגינה שנולדה בארץ לא זרועה
מנגינה מחממת ברוסיה הקפואה
בהסתר, בהחבא מעין רואה
(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור (בתו של הרב ישראל)

"זדים הליצני
עד מאד,
מתורתק לא
נטיית"

מגיל צעיר מאוד דבק הרב ישראל בלימוד התורה. אביו, הרב יזראעליט עודדו לכך ושלחו ללמוד תורה אצל הרבנים שקיימו ישיבות ברוסיה למרות שנאסר עליהם. הרב שאול ישראל למד בישיבות מחתרטיות שונות עד שעבר למוסקבה כדי לבקש אישור יציאה מרוסיה. שם למד את מקצוע הסנדלרות, כי מי שהיה "בעל מקצוע" לא גורש מהעיר. לאחר שדחו שוב ושוב את בקשתו לצאת מרוסיה, הוא התייעץ עם עוד שניים מחבריו ברב של מוסקבה, הרב יעקב קלעמעס זצ"ל, אם להבריח את הגבול ולחצותו באופן לא חוקי למרות סכנת המוות שבדבר. הרב קלעמעס הטיל גורל הגר"א והפסוק שעלה היה: "פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי... עד הנהר הגדול נהר פרת" (דברים א' ו). בשנת תרצ"ג (1933) חצה הרב ישראל עם חבריו את נהר פרת הקפוא לפולין. הם נתפשו על ידי הפולנים שרצו להחזירם לרוסיה. הם פנו לרב קוק ששייג בעבורם סרטיפיקטים (אישורי כניסה לארץ מאת המנדט הבריטי), והוא פנה בעניין לנציב העליון. אישורי העלייה לארץ ישראל נתקבלו והם שוחררו מהכלא. הרב ישראל למד כחצי שנה בישיבת מיר עד לעלייתו ארצה.

בתחילת שנת תרצ"ד, בהיותו בן עשרים וחמש, עלה הרב ישראל לארץ והחל את לימודיו בישיבת מרכז הרב. אף שלמד זמן קצר עם הרב קוק, השפיעה עליו רבות תקופה זו. עם הרב חרל"פ, ממשיכו של הרב קוק, נקשר הרב ישראל בקשר עמוק ומיוחד.

בכפר הרא"ה -

"לא פסק השיר, לא נלאה
עד התישב - בכפר הרא"ה
ושם - בין סוגית "ערלה" "לכלאיים"
התנגן, עד עלה לירושלים.
...מנהיג היית לקהל ועדה

בצרתם לך צר, מנוחתך נטרדה
נאומיך וכתביך הנם לעדה.
(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור, בתו של הרב ישראל)

"עשה
לך רב"

ככל חברי ההתיישבות הדתית, גם אנשי כפר הרא"ה רצו לשלב את תורה עם עבודה. כחלוצים לפני המחנה, הם היו אנשי המושב הדתי הראשון, שהחליט לחפש רב שיתווה את הקו הרוחני-הלכתי של מושבם. כפר הרא"ה, שנקרא על שם הרב אברהם יצחק הכהן קוק, בחר כ"מרא דאתרא" את הרב שאול ישראל, שהיה מבחירי תלמידיו של הרב קוק.

חנוכה תרצ"ח (1938).
ארבעה נרות דולקים בחנוכייה שהובאה אל הצריף המשמש בית כנסת. אור ה'לוקס' המשתלשל מן התקרה מאיר את הפנים הנרגשות, את החולצות הלבנות ואת מכנסי החאקי של החברים הגודשים את הצריף. עשרות זוגות עינים נוצצות מופנות אל עבר הגאון הירושלמי הלבוש בבגדיו המסורתיים, הרב יעקב משה חרל"פ, שבא לכבד את הארוע. תלמידו המוערך והאהוב, הרב שאול ישראל, יוכתר כאן היום לרבו של המושב כפר הרא"ה.

חלוצים הם בני הכפר. חלוצים אף יותר מבני הקבוצים והמושבים בסביבה. בקושי מפרנסים הם עצמם, ועם זאת בונים הם בית לרב. עובדים הם מצאת החמה ועד לשקיעתה, ועם זאת רוצים הם להוסיף וללמוד תורה בשעות הערב. קשה העבודה בפלחה, ברפת ובפרדס, ועם זאת מתעקשים הם לעשותה רק על פי ההלכה - למצוא דרך שהפרות תחלכנה בשבת גם כאשר מסוכן להכניס ערבי לכפר, למצוא "הרכבה" מותרת שתשפר את תנובת השיזפים, להקפיד על המרחק שיש לשמור בין גדולי השדה כך שלא יאסרו בכלאיים, ולודא שהמשק לא יתמוטט גם בעת שמירת השמיטה. רוצים חיים מלאים של תורה ועבודה. (הרב ישראל שריר)

הרב התחיל את כהונתו במושב בגיל עשרים ושמונה, וכך בה במשך עשרים ושמונה שנים עד שנת תשכ"ה. במשך השנים גבש הרב ישראלי יחד עם בני הכפר דגם מיוחד של עבודה חקלאית בשילוב של חיי תורה קהילתיים. חיי היום-יום בכפר הועשרו בשיעורים קבועים ובדרשות בזמנים מיוחדים. חגיגת יום העצמאות קבלה נופך מיוחד, שהפכה דגם לישובים רבים אחרים. מרכזו של כל חג וכל ארוע אישי או צבורי בכפר הייתה דרשת הרב, שיצקה תוכן ומשמעות למעמד. הרב שנטל חלק פעיל בחיי המושב, פסק בכל בעייה הלכתית שצצה.

הכרת דמותו ופעלו של הרב שאול ישראלי

הכרת דמותו ופעלו של הרב שאול ישראלי

דמויותו של הרב ישראלי

"אוצר בלום לתורה"

(הרב חרל"פ בכתב ההסמכה לרבנות של הרב ישראלי)

"אבי, אבי,
עוד מתנגנים בלבבי,
צלילים משחר, עת קריאת שכווי, מנגינה, קול זמרה,
מלווה נענוע על דף גמרא...
כמה ערבים הצלילים מתנגנים
נשאוני עמם לעולמות עליונים
כמה ערבים הצלילים, מתנגנים,
לא הזדקנו בחלוף השנים
לא נס ליחם, לא תש קולם
"תלמוד תורה כנגד כולם"
יתנגנו הם לנצח בחלל העולם".
(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור, בתו של הרב ישראלי)

מגיל צעיר חשקה נפשו של הרב ישראלי בתורה. זו הייתה הסיבה לבריחתו הנועזת מרוסיה, שנאסר בה העיסוק בתורה. במשך כל חייו ניצל הרב כל רגע פנוי ללימוד התורה בשקידה ובהתמדה עצומים.

"עמוד אש ההולך לפני המחנה"

(מדברי הרב כרמל והרב ארנר'ך על הרב ישראלי)

תכונה החלוציות הייתה שזורה באורחותיו של הרב ישראלי לאורך כל ימי חייו. הוא ידע לקרוא נכון את המציאות על כל מורכבותה והבנת האתגרים שהיא מציבה. מענה לאתגרים האלו הוא דלה מתוך אוצרה העשיר של תורה, ומימש אותה בפסיקה נחשונת. בתחומים רבים פרץ דרכים, שהפכו עם השנים לנחלת הרבים. זה בא לידי ביטוי בהנחלת המצוות התלויות בארץ, בהתיישבות, בליבון של הלכות המדינה המתחדשת, וגם בחינוך הדור הצעיר. כרב ראשון בהתיישבות הדתית המתחדשת, עיצב בכפר הרא"ה יחד עם בני עדתו קהילה שהיתה לאב טיפוס להתיישבות הדתית כולה. פסקיו היסודיים בבית הדין הגדול חדשו לא פעם הלכה וסללו מסילה לבאים אחריו. גם ספריו הפכו לספרי יסוד כל אחד בתחומו.

"לוקח נפשות חכם"

(הרב חרל"פ בכתב ההסמכה לרבנות של הרב ישראלי)

הרב ישראלי עסק בחינוך במשך שנים ארוכות. נדיר למצוא את אחד מגדולי התורה שבדור, עוסק בחינוכו של נוער, כשהוא טרוד גם בהנהגת הציבור. אך הרב ראה בזה משימה חשובה ביותר כפי שהוא כתב: "... חרבו גלויות ישראל. ישיבות מפוארות, שכל אחת היתה מבצר לתורה אינן... זה מחייב אותנו הרבה. הועמדנו יחידים. תפקידים גדולים עלינו ואנו קטנים וכתפינו חלשות. אולם ההשגחה העליונה תובעת מאתנו, מלאך מכה על כל ראש צעיר מאתנו ואומר לו גדל, גדל בהתאם לשעה הנוראה, בהתאם לדרישות הגדולות והקדושות, להקים מחדש, להחיות מחדש את האומה,

הרב ישראלי ואשתו, תשי"א

הייתה להשפיע על צביון ודמות מדינת ישראל. הרב אף יזם את נוסח התפילה ליום העצמאות, שאושרה על ידי הרבנים הראשיים ביום העצמאות הראשון למדינה.

בירושלים -

"זכית להרביץ תורה, עד שיבה
לנוער צמא בין כתלי הישיבה
בעיר הקודש ירושלים תובב"א
עד שדעך פתיל חיך, כבה..."

(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור, בתו של הרב ישראלי)

בשנת תשי"ט נענה הרב ישראלי לבקשתו של ראש ישיבת מרכז הרב, הרב צבי יהודה הכהן קוק, והחל ללמד שיעור כללי בישיבה, שאותו לימד במשך שלושים ושש שנים, עד חודשים ספורים לפני פטירתו.

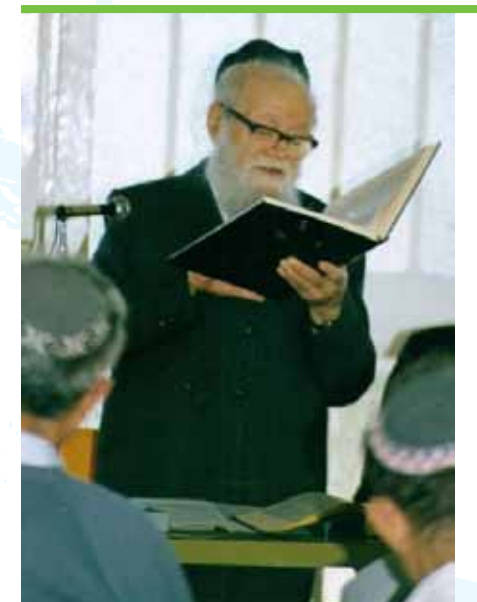
כאשר מונה הרב לדיין בבית הדין הרבני הגדול בירושלים בשנת תשכ"ה, הוא עזב את הרבנות בכפר הרא"ה ועבר להתגורר בירושלים בקרבת הישיבה. הוא כיהן בבית הדין עד צאתו לגמלאות. בשנת תשמ"ב כשנפטר הרב צבי יהודה קוק, הוא מונה יחד עם הרב אברהם אלקנה שפירא לראש הישיבה.

בצאתו לגמלאות מבית הדין, הקדיש הרב את כל זמנו ללימוד התורה שכה אהב, תוך שהוא ממשיך ועונה לשאלות שהופנו אליו, מברר הלכות עמומות וקשות, במיוחד בענייני רפואה וציבור. את הרבצתה של תורה לא עזב עד לימיו האחרונים.

גדלותו התורנית של הרב ישראלי, ופעלו למימושה בחיי המעשה במדינת ישראל, זכו עם השנים להוקרה ע"י הציבור הרחב. בנוסף ל"פרס הרב קוק", הוענק לו בשנת תשל"ד "פרס הרב מימון", בשנת תש"נ "פרס ח"מ שפירא למחשבת הציונות הדתית", ובשנת תשנ"ב "פרס ישראל לספרות תורנית".

בשבת קודש פרשת 'שלח לך', י"ט סיון התשנ"ה, התבקש הרב ישראלי לישיבה של מעלה.

מעטים זכו לכתרי תורה כה רבים כרב ישראלי. רב מוערך, ראש ישיבה מפורסם, פוסק בשאלות הקשות והמורכבות ביותר ודיין בבית הדין הגדול. בזכות מסירות נפשו לתורה, מרוסיה הקפואה ועד לירושלים המאוחדת, ובזכות עמלו רב השנים להנחלתה של התורה בחיי הקהילה של הציונות הדתית ובמשנתה על מדינת ישראל המתחדשת, היה הרב ישראלי ממעצבי דרכה התורניים העיקריים של הציונות הדתית בדור הקודם. "שר תורה ומלכות" הספידוהו ועל מצבתו חרותות המילים 'גאון בתורה ובמידות'.

“נאה בהליכותיו”

(הרב הרצוג, הרב הראשי לישראל, בהמלצתו על הרב ישראלי כמועמד לרבנות)

הרב היה איש ענו בכל דרכיו למרות מעמדו הרם. התפקידים הנכבדים, שזכה להם בהם, היו בגלל שהוא נתבקש להם, ולא בקש אותם. למרות התקפות שבה הביע לעיתים את דעתו, הוא הקדים תמיד את החולקים עליו לפני דעתו והקפיד לכבדם, אם הייתה אמת בלבבם. הוא דבר במאור פנים מלווה בחיוך אל כל אחד; גם אל ילד ששאלו שאלה וגם אל דיין בעת מלחמתה של תורה. בהליכותיו היום-יומיות היה מאוד צנוע ונמנע מפרסום או הבלטה.

“שר תורה ומדינה”

(מדברי הרב רוזן על הרב ישראלי)

הרב ישראלי סבר שהמדינה היא גילוי של חסד אלוקי וראשית פעמי הגאולה השלמה ועל כן היא ראויה להכונה תורנית. על כן נרתם הרב לתחום הלכותיה של המדינה המתחדשת, וקרא לתלמידי חכמים שבדור להרתם. הוא הגדיר זאת כך: “בה במידה שנתקרב אנו עם התורה ביד אל המדינה, תתקרב גם המדינה אל התורה...” “האידיאל של התורה והמדינה היה משאת נפשו.” “אין אנו לעת עתה אלא מסתתי אבנים, הבנאים יבואו אחר כך” ואכן הוא ושותפיו חצבו את אבני הבניין וסתתו אותם והניחו את היסודות להלכות מדינה. המדינה הפכה להיות חלק מעולם ההתייחסות של ההלכה ולא יצור בלתי מובן מבחינה תורנית. התורה והמדינה צמודים הם בידינו. אנו רואים לא רק כאפשרי אלא כהכרחי את שילובם זה בז ולא רק כהלכתא למשיחא אלא כתכנית פעולה בשבילנו, בשביל תקופתנו.” פסיקותיו והכרעותיו מבוססות על אמונה יוקדת בממלכתיות הישראלית ובאחרות החיים המודרניים. בשנותיו האחרונות נרתם הרב במלוא כוחו למאבק כנגד הנסיגה שחלה בזיקתו של העם לארצו.

ועטו, “עט סופר מהיר”

(הרב חרל”פ בכתב ההסמכה לרבנות של הרב ישראלי)

“אבי, אבי,

מצטייר אתה כה ברור בלבבי,
רכון על מחברת משחר עד ערביים
ספר חדש - הנה על האבניים.
והכל בכתב עט סופר - כתוב
כשהוא טובל בדיו הרטוב
כתב עט סופר חרוץ ומהיר,
אבא כותב מתקן ומעיר.

ועוד מעט יבוא ויגיע -

הגליון הראשון כדי להגיה.
ושוב לילות, לילות כימים
והגליונות רבים הם, נערמים
עד אשר יום אחד - הפתעה
בידי אבא ספר - בכריכה נאה
פרי למוד ועמל בלתי נלאה.” (הרבנית איטה
קוסובסקי-שחור, בתו של הרב ישראלי)

לגדל מחדש את האברים שנכרתו. נשמע לתביעה, נגדל על עצמנו, נגדל כתוקף הדרישה הקדושה שנדרשת מאתנו...”
גיבורי התקופה ההיא היו החלוצים והלוחמים שרובם פרשו מאורח חיים דתי. האידיאולוגיה החילונית שלטה ברמה, והמגמה של הספרות המדעית הייתה כפרנית. זה השפיע גם על הנוער שגדל בבתים שומרי מצוות, ולמחנכים בבתי הספר הדתיים לא היו כלים להתמודד עם רוחה של התקופה. הרב ישראלי החליט להתמודד עם האתגר ועשה זאת באמצעות לימוד השקפת עולם יהודית, כפי שבאה לידי ביטוי ע”י חושבי מחשבת היהדות בכל הדורות. הוא לימד בבית הספר בכפר הרא”ה, בישיבה התיכונית בכפר הרא”ה, במדרשת ‘נעם’ בפרדס חנה ולאחר שנים בישיבת מרכז הרב. אלפי תלמידים היו לו, חלקם רמ”ם וראשי ישיבות לעתיד. לא בכדי כינוהו ‘רבם של רבנים’.

שיעור במצוות התלויות בארץ

“אבן פינה בהנהגת מצוות התלויות בארץ”

(מדברי הרב עמיחי על הרב ישראלי)

הרב ישראלי עסק רבות בהלכות מצוות התלויות בארץ, הן בבירורה של הלכה למעשה והן בהטמעתה בכל הארץ. הוא עמד בראש המחלקה למצוות התלויות בארץ של הרבנות הראשית. כשהוקם “מכון התורה והארץ” התייעצו בו רבות רבני המכון. אגרונום המכון מספר שהרב היה חד בפסיקה. דבורו היה קב ונקי. דהיינו, התאפיין בכמותו המעטה אך באיכותו הגבוהה.

“שפתותיו שושנים”

(הרב חרל”פ בכתב ההסמכה לרבנות של הרב ישראלי)

“אבי, אבי,

עוד נפעם בלבבי,
ליזכר בצניעות עולה על במה
פותח בשקט, בנעימה תמימה
מאותו רגע, משתררת דממה.
הקהל מקשיב מתקרב מצטופף
הרעיון קולח, שוטף סוחף,
הקול כבר הפך - חוצב להבות
ומפיק דוברים נביאים ואבות

ופניך רשפי אש, להבה.

לפתע נשזר חוט עדוד ותקווה
לאומה הסחופה, לאומה הדווה,
ויוצאים במחול פסוקי נחמה
זכית להרים קרן ישראל
וחוזקה האמונה בביאת הגואל. ועדיין
מהדהד ונשמע -
קולך ברמה.”

(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור, בתו של הרב ישראלי)

השיעורים שמסר הרב הצליחו להאחיב את התורה על שומעיהם והדרשות שנשא יצאו מן הלב וחדרו אל הלבבות. מפורסמות היו שיחותיו ודרשותיו במיוחד בעצרות יום ירושלים.

ליל יום ירושלים. עצרת ההודיה בישיבת מרכז הרב מגיעה לשיאה. אור יקרות מאיר את האולם הצפוף עד אפס מקום, אלפים עומדים מחוצה לו וצופים במתרחש בעזרת מסכים גדולים. הרבנים וחברי הכנסת כבר הגיעו, ולפני מספר דקות אף ראש הממשלה נכנס והתישב ליד השולחן שבמזרח. עתה מחכים כולם לדרשה המרכזית של הערב, דרשתו של ראש הישיבה הרב שאול ישראלי.

פותח הוא בדבור איטי, שקול ומדוד, אולם עד מהרה קולחים דבריו בהתלהבות סוחפת ובקול מלא עוצמה, כדבר אחד הנביאים. יחד עם ההודיה על שחרורה של ירושלים וחבלי יהודה ושומרון, יתיחס הרב ישראלי, כמדי שנה בשנה, לשאלות המשמעותיות שעל סדר היום הציבורי באותה תקופה. ירומם את השעה ויחזק את הרוח, במיוחד במאבק על שלמות הארץ. יחזור ויתבע באופן חד וברור חיים קדושים בארץ ישראל השלמה. (הרב ישראל שריר)

- **ארץ חמדה -** המיעוט היחסי בספרי הלכה למעשה במצוות התלויות בארץ, הניעו את הרב ישראלי לכתוב ספרו הראשון. הספר עוסק בהלכות ארץ ישראל, בבירורה של הלכה ובהדרכתה בחיים החקלאיים.
- **פרקים במחשבת ישראל -** לקט מקורות לברור עקרי השקפת היהדות ישראל' בהעדר ספר לימוד להוראת המקצוע נרתם לעריכת ספר מתאים, ופתח את הדרך להוראת המקצוע בכלל המוסדות הממ"ד התיכוניים בארץ. אך את עיקר מרצו ועמלו השקיע הרב ישראלי בעומקה של הלכה.
- **זה היום עשה ה' -** אסופת דרשות ומאמרים ליום העצמאות וליום ירושלים
- **חוות בנימין -** מאמרים, בירורים ועיונים הלכתיים בענייני התורה והארץ, התורה והמדינה, המועדים, דיני תורה ועוד.
- **עמוד הימיני -** הרב ישראלי ערך את בטאון, 'התורה והמדינה', בו ראו אור עיוני היסוד על יחסה של התורה למדינה היהודית המתחדשת, לסוגיות חברתיות בה ולשאלות שחידושי הטכנולוגיה מעוררים. מאמריו כונסו מאוחר יותר בספרו 'עמוד הימיני' ומהווים הם עד היום את התשתית ההלכתית לכל דיון תורני בנושאים אלו (סמכות הכנסת והממשלה, מינוי נוכרים לכנסת, מפקד אוכלוסין, חוק השבת, פעולות תגמול, המשטרה בשבת, ועוד).

פיה פתחה בחוכמה ותורת חסד על לשונה...

"אבי, אבי, שמורים מראות בלבבי, לא ימושו מעמי איך דאגת לאמי, בידך הלוטפת, ברוך את אמא עוטפת,

בידך התומכת כל עמל אינה חוסכת. בלשונך המבורכת, שלווה ונחישות כורכת.
(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור (בתו של הרב ישראלי)

הרב ישראלי ואשתו מיד לאחר החתונה

הרב ישראלי ואשתו הרבנית בת שבע היו זוג לתפארה. היה ביניהם הרבה כבוד הדדי. היא הייתה עמוד החסד ומאוד אהובה בכפר הרא"ה. היא הזמינה לשולחן-שבת ומועד כל גלמוד והעניקה להם מלבה החם והנדיב. בתבונתה ידעה להכניס אהבה אחווה וריעות בין בעל ואשה, לישר הדורים בין כלה וחמותה ולשפר סכסוך בין שכן לשכנו. ולהשפיע בשפע של טובה על ילד קשה חינוך לקבל עליו עול הוריו והכל בשפה ברורה ונעימה - שפת הלב. לא אחת נהנה הרב, שכל כך כיבד את חכמתה, את עזרתה בפתרון בעיה.

כשהרב ישראלי ואשתו גרו בירושלים, היא חשה מאוד רע והיה לה קשה להלך לבד. כשהיא רצתה לבקר את חברותיה, הרב היה הולך עמה ברחוב יד ביד על מנת לעזור לה לבקר את חברתה, ואז היה הרב מחכה בסבלנות רבה עד שהן תסיימנה את שיחתן.

תקופות ארוכות שהרבנית לא היתה בקו הבריאות. הוא היה עושה את עבודות הבית במסירות ואומר: "מיי יודע איפה העולם הבא שלי יהיה גדול יותר - בזכות לימוד התורה או בזכות שאני עוזר לאשתי?!"

הרב כאיש משפחה

"אבי, אבי, עוד שמורים בלבבי, זכרונות ילדות שובבה, כשעדיין לא זרקה בך שיבה הלאיתיך בדאגותי, גם בעסקי משובה ולא הותרת אותי, מעולם, בלי תשובה. כמה הייתי מרגישה חשובה. זכורתני, הנצה ילדותי בין ניצנים

הטעמתי בטעם פירות בכורים של הקומקוט הלימקוט והרימונים מגננו קטפת, בעליצות נעורים יחד ישבנו בצל קזוארינה חלקנו בינינו פלחי מנדרינה. הטעמתי גם טעם מפרשים עמוקים בערבי ימי מבחנים מעיקים.
(הרבנית איטה קוסובסקי-שחור (בתו של הרב ישראלי)

הרב היה איש משפחה מסור. בכל חג פורים הוא היה תופר כהפתעה את התחפושת לבנותיו: מלכת אסתר, חרצית נוח והתיבה דוד וגולית.

6. מתי ספר הרב ישראלי סיפורים?

את חייו הקדיש הרב ישראלי ללימוד תורה. אם כן מתי הוא ספר את סיפור בריחתם הנועזת שלו ושל חבריו וסיפורים נוספים שקרו לו?

הוא ספר ביום היחידי בשנה שבו אסור ללמוד תורה. ומתי הוא יום זה?

בליל תשעה באב היו יוצאים בני המשפחה למרפסת, כי בתוך הבית היה מאוד חם. אז היה מספר להם הרב את הסיפורים.

7. לומד תורה ומטגן חביתה

העבודה בבית הרב הייתה רבה. הרבניית בת שבע חלתה והתקשתה לקום מהמיטה. הרב לא רצה שהרבניית תקום ממטתה, ולכן הוא סדר את הבית וניקה אותו. כשחזר מהתפילה הכין לה ארוחה טעימה. בידו האחת עמד במטבח וטיגן חביתה. בידו השניה אחז בגמרא ולמד מתוכה.

דיקן כמו שיעון

"מה השעה?" שאלו הילדים את אחת השכנות שיצאה מביתה לקניות. "השעה עכשיו היא בדיוק חמש ושלושים." ענתה להם הגברת.

"איך את יודעת מה השעה בלי שהבטת בשיעון?" התפלאו הילדים.

"אין לי צורך בשיעון. אני רואה שבדיוק עכשיו נכנס את הרב ישראלי לבית הכנסת, ללמד את השיעור היומי. הרב דיין מאד. לכל מקום הוא מגיע בזמן. כל שיעור שהוא מלמד מתחיל ומסתיים בדיוק בשעה שנקבעה."

פירות ארצנו

הרב ישראלי אהב לעבוד בגינה. סביב כל עץ בגינה של הרב הייתה גומה, וכל הגומות היו מחוברות בתעלות. הרב היה ממלא את התעלה במים, ולאחר שהגומה התמלאה במים, הוא היה חוסם את התעלה והמים היו זורמים לתעלה אחרת. בזמן הזה הוא היה מעיין בגמרא קטנה כדי שלא לבטל זמן לימוד תורה.

הרב גידל בגינתו עצי פרי שונים. בראש השנה הוא היה קוטף רימונים מתוקים מאוד, בחג סוכות הוא קטף לולבים מעץ התמר, וסכך לסוכה. הוא רצה להשתמש גם בזיתים שגדלו על העץ כדי להכין שמן זית, אך כשהוא מסק את הזיתים מהעץ, וטעם מהם, הוא גילה הזיתים היו מרים מאוד ולא טעימים לאכילה.

חוש הטעם:

החקלאים רצו שיהיו להם עצי פרי טובים. כלומר, גם שהעץ יהיה חזק וגם שהפירות יהיו טובים.

מה הם עשו?

זרעו זרע של עץ חזק בעציץ. לאחר מספר חודשים כשהזרע הפך לשתיל, עשו חריץ בגבעול הדק והכניסו חתיכת ענף קטנה של עץ בעל פירות טובים. יש הרכבות כאלה שהן מותרות ויש שאסורות. החקלאים לא ידעו האם מותר לגדל את העץ הזה לפי ההלכה.

עם מי הם התייעצו?

לאחר שגדלו פירות על העץ, הם קטפו אותם והביאו לרב ישראלי לטעום. לרב ישראלי היה חוש טעם כל כך טוב, שהוא יכול היה להחליט לפי הטעם של הפרי האם העץ מותר בגידול או לא.

מצוות התלויות בארץ

מה מניחים בבית שלכם על השולחן? מפה לבנה? אגרטל עם פרחים? כלי עם סוכריות?

על שלחנו של הרב ישראלי היה מונח לוח זכוכית גדול. מתחת לזכוכית הייתה פרושה מפת ארץ ישראל. כשמישהו רצה לדעת האם מותר לאכול בשנת שמיטה פירות ממקום כלשהוא בארץ ישראל, הוא היה הולך לביתו של הרב ישראלי. הרב היה לוקח זכוכית מגדלת, מסתכל על המפה היטב כדי לדעת מה לענות לשואל. כך היה מורה הלכה לכל מקום ומקום בארצנו הקדושה.

צער בעלי חיים

בירושלים, ברחובות השכונה בה התגורר הרב ישראלי הוחלפו פחי הזבל הישנים בפחים חדשים וגדולים. כשראה זאת הרב ישראלי הוא התעצב מאד.

מדוע אינך מרוצה מפחי האשפה החדשים?" שאל אותו אחד השכנים.

"בפחים החדשים הפתחים צרים מדי. חתולי הרחוב אינם יכולים להכנס אליהם ולחפש שאריות של מזון". ענה הרב בצער.

חתונה בחצר

ליד כפר הרא"ה גרו אנשים שלא ידעו לקיים את כל המצוות. כשהם רצו להתחתן, הם חפשו רב שיחתן אותם. הרב ישראלי שמח מאוד שהם פנו אליו.

"איפה נערוך את החופה?" הם שאלו אותו.

"בגינה שלי" הוא הציע להם.

וכך היה. הרבה זוגות הגיעו לגינה שלהם והרב חתן אותם.

בין אדם לחבירו

1. צדקה

כשדפק אדם על דלתו של הרב ישראלי על מנת לבקש כסף, פתח הרב לכבודו את הדלת. הוא הסתכל בעיניו, ברך אותו לשלום במאור פנים, הציע לו ארוחה ונתן לו תמיד סכום כסף.

2. צדקה וגמילות חסדים

על דלת ביתו של הרב ישראלי נשמעו נקישות עדינות. דפיק...דפוק... דפיק. בפתח עמד רוכל ומזוודה גדולה בידו. "הרבניית בת שבע, מה תרצי לקנות היום?" שאל הרוכל, ופתח את המזוודה להראות לרבניית מה יש בתוכה. "יש לי במזוודה שרוכים לנעליים, סיכות, ומפיות יפיות." התבוננה הרבניית בת שבע ברוכל ובמזוודה הפתוחה. היא בחרה חבילת מפיות וחבילת מחטים וסיכות. "אמא, יש לנו בבית את כל מה שקניתי. למה קנית מהרוכל?" שאלה הבת את הרבניית כשיצא הרוכל. "קניתי מהרוכל כי זו העבודה שלו. אם אף אחד לא יקנה ממנו, הוא לא יוכל לקנות מצרכי מזון לביתו. אני רוצה לעזור לרוכל להרוויח כסף" ענתה הרבניית.

3. גמילות חסדים

חג הפסח קרב ובא. השמחה בבית הרב ישראלי גדולה. הרבניית בת שבע לקחה את שתי בנותיה, איטה וחווה לקנות בגדים לכבוד החג. "אני מבקשת לקנות ארבע שמלות" בקשה הרבניית מהמוכר. "אמא, למה צריך ארבע שמלות לשתי בנות" התפלאו איטה וחווה כשהם יצאו מהחנות. "שתי שמלות הן עבורן והשתניים האחרות הן עבור הבנות של העוזרת שלנו. אני תמיד קונה להן בגדים כמו שלכן" אמרה להם אמם ונכנסה איתן לחנות הנעליים על מנת לקנות נעליים לחג. כמה נעליים, לדעתכם, היא קנתה?

4. "והוי מקבל את כל האדם בשמחה" (משנה מסכת אבות פרק ג, משנה יב)

למשפחת כהן הייתה עבודה רבה. הם היו צריכים להשקות את השדות, לקטוף את הפירות, ולאסוף את הירקות. אברהם כהן רצה לשאול את הרב שאלה בהלכה, אך הוא היה כה עסוק ולכן בקש מילדיו ללכת במקומו אל ביתו של הרב. בכל שעה שנקשו הילדים על הדלת, פתחה להם הרבניית בת שבע את הדלת בחיוך גדול, הכניסה אותם באהבה ובשמחה, וקראה לרב. הרב הקשיב ברוב קשב, ענה על השאלה, וחזר לחדרו ללמוד תורה.

5. מכבד את הבריות

אנשים רבים הגיעו בכל ימות השבוע לשאול את הרב שאלות, הרב ישראלי ענה לכל אחד ולכל אחת במאור פנים ובסבלנות רבה. באחד הימים הגיעה אל הרב ישראלי אחת השכנות שהייתה שכחנית מאד. הרב ענה בסבלנות על שאלתה, אך עד שהגיעה השכנה אל ביתה היא שכחה את תשובתו. מיד סבה על עקבותיה וחזרה לשאול שוב את שאלתה. הרב ישראלי הקשיב לה שוב ברוב קשב וענה לה על שאלתה כאילו הייתה זו הפעם הראשונה. כך היה בפעם השניה והשלישית, וגם בפעם הרביעית עד אשר זכרה האישה את התשובה. מומלץ לספר את מדרש האגדה על סבלנותו של הלל הזקן (או מתוך "כה עשו חכמינו או בהוצאת ספריית פיג'מה)

6. בורח מן הכבוד

בחנות המכולת שבקצה הרחוב השתרך תור ארוך א-ר-ו-ך. גברת עם סלים, שוטר במדים, אחריהם ילדה עם מטריה. כולם המתינו בסבלנות לתורם לשלם עבור המצרכים שקנו. "אני מוותר על התור שלי" אמר השוטר כשראה את הרב ישראלי נכנס לחנות. "גם אני" אמרה הגברת ופסעה שתי פסיעות לאחור. הילדה עם המטריה הזדרזה גם היא ופינתה לרב את מקומה. "תודה, תודה לכם," אמר הרב "אין צורך", נעמד בסוף התור וחיכה סבלנות עד שיגיע תורו לשלם עבור המצרכים שקנה.

7. הכנסת אורחים

לשולחן השבת בביתם של משפחת ישראלי הוזמנו אנשים רבים. הרב ישראלי ואשתו ארחו אותם יפה, אך הילדות שלהם היו קטנות ולא תמיד ידעו איך להתנהג כשאורח התנהג בצורה משונה. פעם אחת התארח אצלם איש שלא החליף את בגדיו הרבה ימים. הבת הקטנה רצתה להגיד שריח לא נעים נודף מהבגדים. פתאום היא הרגישה שאמא נוגעת לה ביד ומרמזת לה לא לאמר דבר. בפעם אחרת איש אחד התחיל לשיר שירים מאוד מוזרים בשולחן השבת, אך הבת התאפקה שלא לצחוק כדי שלא לפגוע בו. כך למדו הבנות מהוריהם כיצד מכבדים אורחים.

בעקבות אסופת הסיפורים-

חזון החמ"ד, ממד 9: דמות החמ"ד הארצית

השנה נכתבו שישה סיפורים. שאותם יכולה הגננת לספר בהתאם לשיקול דעתה. היא יכולה לקשר את הסיפור לתכנים הנלמדים בגן, לעונות השנה או למועדי השנה. כדאי גם לספר את הסיפורים המתאימים בהתאמה לגיל הילדים ולסביבה שלהם. כדי להעשיר את חוויית הסיפור ולהעמיק את ההבנה יוצעו פעילויות כגון אלה:

קריאת הסיפור כסוגה ספרותית המשלבת אומנויות

שילוב מוסיקה והמחזה תוך כדי קריאת הסיפור תורם לאווירה, מעשיר את המילה הכתובה, מסיע בתיאור הדמות ומאפשר לנו להביע רגשות העולים מתוך היצירה הספרותית. מומלץ לעשות זאת במספר שלבים. ראשית יש לקרוא את הסיפור מספר פעמים באינטונציה המתאימה. לשוחח על הדמויות, מאפייניהן ופעולותיהן. לאחר מכן מציגים את הדמויות השונות ולבסוף לקרוא את הסיפור בליווי מוסיקה ודרמה.

הרחבה והעשרה של הסיפורים

בסיפורים משובצים מושגים שחלק מהילדים לא נתוודעו אליהם קודם לכן. חלק מהמושגים קשורים למצוות הקשורות בארץ, וחלקם שייכים לעולם הטבע. הגננת תחליט איזה מושגים כדאי ללמד לפני הסיפור (לדוגמא, כלאיים), איזה מושגים היא תלמד לאחר הסיפור ואולי יש מושגים שאותם היא יכולה להמחיש במהלך הסיפור.

מספר שבועות לפני מותו של הרב, כאשר מחלתו תכפה עליו וכמעט הכריעה אותו, בשארית כוחותיו הזמינו רבנו לביתו פגישה, שהתברר לצערנו כי היתה פגישתנו האחרונה. בפגישה זו מסר הוא בידנו בהתרגשות גדולה שלו את צואתו- שמרו על ארץ חמדה בדרך של חמדה. בשארית כוחותיו הגופניים והנפשיים התאמץ מאוד להעביר את המסר החשוב של המשך גידול תלמידי חכמים ארץ ישראלים הנאמנים ואוהבים כל נפשם את עמם וארצם הפועלים בדרך של חמדה - בדרכי נועם כדי להנחיל לעם את מורשתו, הרב כרמל והרב ארנר"ך מתוך "גאון בתורה ובמידות" של הרב ישראל שריד

סוכות

בכל שנה לפני חג הסוכות. נשמעו מחצר ביתו של הרב ישראלי דפיקות רמות. "תך... תך... תך... תך... תך... תך..." הרב עלה על הסולם הגבוה. דפק, מסמר וחיבר קרש לקרש. קשר מחצלת אל מחצלת, והעמיד בגינה סוכה לתפארת. לאחר שסיים לבנות את הדפנות הניח כגג את כפות התמרים אותם גזם מעצי התמר שבגינה. מהם גם בחר לולבים שיהיו לארבעת המינים. גם אתרוגים גדל הרב בגינתו, אך הם לא היו כשרים ולכן הוא לא השתמש בהם. אל הסוכה הגדולה שהקים הרב הגיעו אורחים רבים להתארח בחג.

פורים

כשגר הרב ברוסיה, הוא למד להיות סנדלר המתקן נעליים או סנדלים קרועות. הוא אומנם לא עבד כסנדלר, אך את הנעליים של בני ביתו הוא היה מתקן. בידיו הטובות והמוכשרות הוא הכין לבנותיו תחפושות מיוחדות ומרהיבות עין. זו הייתה הפתעה עבורן. הן לא ידעו איזו תחפושת אבא מכין. בכל שנה מחדש הייתה תחפושת אחרת. מלכת אסתר, רקפת או כלנית, תיבת נוח ואפילו תחפושת של דוד וגולית. גם לנכדיו הכין במו ידיו דפי צביעה שיציירו להנאתם בעוד הוא עסוק בתורתו וגם משגיח עליהם.

יום ירושלים

ערב יום ירושלים. קולות שירה נשמעים מרחוק. מכל עבר מגיעים ונאספים עוד ועוד מתפללים. כולם צועדים בצעדים זריזים להקדים ולהיכנס אל ישיבת "מרכז הרב". גם ראש הממשלה, שרים ורבנים נכנסים ויושבים, מחכים לדרשתו של הרב ישראלי. מהר מאוד אין איש יכול להיכנס. הישיבה מלאה עד אפס מקום. תלמידים ואורחים ממשיכים להתאסף ברחבה שלפני הישיבה. אבות עם ילדים רכובים על כתפיהם, אמהות עם עגלות ותינוקות מנמנמים. כולם מחכים לשמוע את דבריו של הרב שאול ישראלי. השירה נפסקת ושקט משתרר. איש אינו מדבר כשהרב ישראלי מתחיל את שיעורו. כולם מאזינים לדבריו בקשב רב.

תיקון ליל שבועות

השעה מאוחרת. בשמים נוצצים כוכבים. ליל חג השבועות - תיקון חצות. בבית הכנסת יושבים המתפללים עם הרב ישראלי ולומדים תורה. כשהם מרגישים עייפות, נגשים הלומדים ומכינים לעצמם כוס תה. הרב ישראלי אינו מסיר את עיניו מדף הגמרא. ללא אוכל או שתיה הוא מתמיד ולומד תורה עד אור הבוקר.

מארגן הקור לארגן האור

- **"לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי" (תהילים קי"ט, צב)**

בתו של הרב ספרה כי הרב אהב לשיר את השיר "לולי תורתך שעשועי". מה משמעות הפסוק הזה? מה הקשר בין תורה ושעשוע? ואיך נוכל להביא את המשמעות העמוקה הגלומה בפסוק לחיי היום-יום של ילדי הגן?

מה ההבדל בין פעולה של שעשועים לשאר מיני הפעולות? כל הפעולות שאנו עושים יש להם מטרה ואילו המטרה בפעולת השעשוע טמונה וחבויה בתוכה פנימה. לכן אין אנו אומרים שהתינוק עובד או עוסק, כי אם התינוק משתעשע או משחק. התורה מתבטאת בהגדרתה כשעשוע, שכן לא היה די בחכמה שבתורה כדי להחזיק את דוד המלך בימי עוניו, ולולא אהבת התורה היוקדת בו וזיקתו העמוקה אליה - כזיקתו של ילד אל שעשוע - היה הוא אובד בעוניו. ראיית התורה כשעשוע אינה סותרת את המחויבות ללימוד התורה, אלא מהווה קומה מעליה. הביטוי 'שעשועים' מופיע פעמים רבות מאוד בהקשר ללומדי התורה. הפסוק "וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אֲמֹן וְאֶהְיֶה שְׁשׁוּנָעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקָת לִפְנֵי בְּכָל יָת" מצביע על כך שאף הקב"ה בעצמו משתעשע בתורה. לכן השעשוע שלנו בתורה הוא השעשוע של הקב"ה בעצמו.

"אם אדם לומד תורה לדעת, לחוש, לחיות-

אז אין התורה עבורו אך ורק הישג אינטלקטואלי,

אלא מעש רב אנפין ועתיר משמעויות רוחניות ונפשיות,

אז אין האדם חש עצמו בודד וגלמוד,

אז הוא רואה בתורה ידיד קרוב

והוא יכול לומר בפה מלא "לולי תורתך שעשועי..."

הרב יוסף דוב הלוי סולובייצ'ק,

ומה נעשה בגן?

- **נשיר את השיר במנגינה שהלחין הרב שלמה קרליבך.** לקראת השנה יצא דיסק עם השירים: "לולי תורתך שעשועי", "פה בארץ חמדת אבות", "זה היום עשה ה'", שיר על השמיטה ועוד. להזמנות ניתן לפנות לבתאל צברי ritmikab@gmail.com. באתר של מינהל החינוך הדתי נעלה בע"ה סרטונים של הפעלת ילדים בשירים אלו. חפשו ב <http://cms.education.gov.il/Educa--tionCMS/Units/Hemed/KdamYesodi>

- **נרקוד לצלילי השיר בלויית ספר תורה שנכין בגן.**

הצעה להכנת ספר תורה:

ספר תורה ספרדי- לקחת בקבוק שתיה קטן ולעטוף אותו בקרטון גלי. בחלק העליון של הבקבוק יש לגזור שני קוים בצדדים כמו אוזנים את שאר הקרטון להדביק על פקק הבקבוק. לאחר מכן קשטו כרצונכם.

ספר תורה אשכנזי - יש לחבר שני בקבוקים קטנים בדבק. לעטוף את הפקקים בנייר כסף. את הבקבוקים נעטוף בקרטון גלי ונקשט.

הצעה לריקוד:

1. הילדים ישמעו את השיר מספר פעמים וידעו לשיר אותו.

2. נשאל את הילדים איזה תנועות אפשר לעשות עם ספר התורה תוך כדי הריקוד לצלילי השיר. לשם כך אפשר להיזכר איתם מה אנחנו עושים עם ספר התורה כשאנו מוציאים אותו מארון הקודש בבית הכנסת ובגן (לדוגמא: הגבהה, נישוק, חיבוק). כל ילד שמעוניין יציע את הרעיון שלו ובאופן כזה ירקדו הילדים ריקוד שיבטא את רוח השיר.

נשתעשע בשעשועי תורה

- **לימוד משפחתי של סיפור תורה באמצעות "תורת שעשועים":**

בריחתו של הרב ישראלי מרוסיה עם ספר התורה היוותה השראה ליצירת קופסה דמוית ספר תורה. בכל סוף שבוע, ילך ילד אחר לביתו כשהוא חובק, כמו הרב, את ספר התורה בזרועותיו. בבית ילמד הילד עם הוריו על סיפורי התורה. לאחר מכן הוא יצייר את אשר למד על בריסטול קלף. את הקלף יצמידו ההורים ליריעת הקלף הארוכה שנוצרה על ידי ציורי כל הילדים. כשיחזיר הילד את ספר התורה לגן, הוא יספר לכל ילדי הגן מה הוא למד עם הוריו.

- **שעשועי תורה בגן**

ללמוד וללמד, ממד 1: לימוד תורה

1. **השבת אבידה:** הגננת מכינה תיבה ובה היא שמה חפצים שונים המוזכרים בסיפורי התורה. במפגש תוציא הגננת מהארגז חפץ שהיה שייך לדמות מן התורה או קשור אליה באופן כלשהוא. יהיו חפצים שיכולים להיות שייכים לכמה דמויות ויהיו חפצים יחודיים לדמות מסוימת אחת. הגננת תבקש מהילדים שיעזרו לה להשיב את האבידה לבעליהם. דוגמאות: מטה - אהרון ומשה, תיבה - משה, עדשים - עשיו, אייל - אברהם ויצחק, כתונת פסים - יוסף, כבש - משה, באר - מרים, אליעזר, ציפורה, עלה זית - יונה
2. **פנטומימה:** צוות הגן יציגו בפנטומימה יחידה קצרה מסיפורי התורה. הילדים ינחשו באילו דמויות או באיזו סצנה מדובר. בשלב הבא הילדים יכולים לעשות זאת. דוגמאות: יצחק ממשש את בנו, נח שולח את היונה והיא חוזרת עם עלה זית.
3. **חידה בתמונות:** מראים לילדים תמונה והם צריכים לקשר אותה להתרחשות תנכ"ית. בקטגוריה זו יש המון מקום ליצירתיות של הילדים. אפשר להעזר בתמונות מהאינטרנט. **דוגמאות:** תמונה של עיניים מזילות דמעות - (לאה שעניה רכות, או כל דמות עצובה שבוכה על משהו), פרות, אלומות, כוס יין (חלום שר המשקים, גביע יוסף), מגדל (מגדל בבל), שיח בוער - (הסנה).
4. **מי אני?** חידות מילוליות מחורזות שהתשובה דמות תנכית מסוימת. דוגמאות:

הייתי עקרה

צחקתי כשהודיעו שאלד בגיל מאה

אך לבסוף התגשמה הבשורה.

(שרה)

ציפו אותי בזפת,

הכניסו לתוכי תינוק

ובת פרעה ראתה אותי מרחוק

(התיבה)

5. **על כנפי הזמור:** לכבוד סיפורי תורה ילמדו שיר שעוסק באחד הנושאים בפרשה. שירים כמו: ברח לו יעקב מפני עשיו, בבוקר אל דשא ביתי הרטוב, אל המעיין.

מה זה נהר קפוא?

בסיפור מסופר על הבחורים שהלכו על הנהר הקפוא. כדי שהילדים יבינו מהו קרח, כדאי לערוך איתם ניסוי. אפשר ליצור איתם כמעין מפת תבליט. את האדמה וגדות הנהר נכין מחימר, או מפלסטלינה, ובתווך נמזוג מים כדי שיראה כנהר הזורם. לאחר מכן נכניס למקפיא ונראה כיצד ה"נהר" קפא. אפשר לקחת דמויות קטנות ולראות כיצד הם יכולות להלך על הנהר הקפוא.

הרב ישראלי בשדה

חליבה

מה אפשר להכין מחלב של פרה לבנה?גבינה, שמנת, מעדן וניל. ומה אפשר להכין מחלב של פרה חומה? שוקו? מעדן שוקולד?... ילדים רבים אינם יודעים מה מקור החלב. אפשר לספר להם על הפרה ועל החליבה הידנית והמכנית. אפשר לראות סרטונים על כך וגם לבקר ברפתות. בהזדמנות זו אפשר להכין מוצרי חלב כמו קוטג', גלידה ללא מקפיא, לבנה, קצפת וחמאה. מתכונים נמצאים באינטרנט. ההכנה פשוטה ביותר, אבל ההנאה היא גדולה מאוד, הן מההכנה והן מהטעם המשובח.

על הכלאיים נלמד בחציו השני של המדריך לגננת.

הרב ישראל בארץ המדה

- על הטיפול בגינה, על תרומות ומעשרות ועל השמיטה יש הרחבה בחציו השני של המדריך לגננת.
- קריאת התרגול

חזון החמ"ד, ממד 6: העמקת ערך התפילה

ברכות השחר נאמרות בכל בוקר כדי להודות ולשבח את הקב"ה על דברים הנראים לנו כה שגרתיים, עד כדי כך שלעיתים אנחנו שוכחים את חיוניותם. בעבר היה האדם מברך בכל שלב. כששמע קול התרגול היה מברך: "הנותן לשכוי בינה", כשפקח עינו היה מברך: "פוקח עיוורים", כשהתלבש היה מברך: "מלביש ערומים". במשך הזמן קבעו החכמים לומר את הברכות בצורה מסודרת בסידור התפילה בבית הכנסת.

את רוב הברכות קל להסביר לילדים, אך ברכת "הנותן לשכוי בינה" היא ברכה פחות מובנת לרוב הילדים שלא שמעו מימיהם את התרגול קורא. גם לא ברור מה כל כך מיוחד בעובדה שהתרגול מבדיל בין היום ובין הלילה. זה הרי דבר ברור וטבעי להבחין בין יום ללילה. מהו אם כן סודו של התרגול?

בלילה יש שני סוגי חושך: יש חושך של אמצע הלילה, ויש חושך של לפנות בוקר. התרגול יודע להבחין בין שני סוגי החושך. הוא אינו מתבלבל ואינו קורא בקדרות של אמצע הלילה. דבר זה הוא אחד מפלאי הבריאה.

אפשר לספר את הסיפור "הכל לטובה" מתוך "כה עשו חכמינו". בסיפור מוזכר שכשהיה רבי עקיבא הולך בדרך ולן בשדות היה לוקח אתו תרגול שיעור אותו בעת הצורך.

• הצעה מוסיקלית: בערוגת הגינה

במהלך הסיפור נשמע שני קטעי מוסיקה, כדי ליצור שיתוף חוויתי של כל ילדי הגן.

1. כשחווה מחפשת את אביה בגינה, נזמין קבוצת ילדים לפתור את התעלומה - היכן הרב נמצא? היצירה: הפנתר הורוד \ מאת:הנרי מנצ'יני בשמה הלועזי - <https://www.youtube.com/watch?v=lp6z3s1Gig0> "The Pink Panther"

אביזרים: זכוכית מגדלת שאותה אפשר להכין עם הילדים - שפדל ובקצה תחתית של כוס פלסטיק. מרקסים או קשקשן.

מבנה היצירה: ABA:

בקטע A ילכו הילדים אחד אחרי השני יצעדו כגששים בתנועות של חיפוש ופתרון תעלומה כאשר הכלי בידם לא משמיע צליל. בקטע B הילדים יעצרו ויקישו יחד.

2. לאחר שאיטה מספרת לאחותה על שנת השמיטה, נזמין את הילדים לחוות את מספר שבע בתנועות הגוף.

היצירה: "מסיבה אמיתית" או בשמה הלועזי "Celebration Reel" שהולחנה ע"י מרטין אקונור. <https://www.youtube.com/watch?v=LVLPu7neOio>

מבנה היצירה: AABBAABBAACDDCCCEEA

בקטע A שני תפיחות על ברכיים וגלגולי ידיים

בקטע B אחת שתיים שלוש ארבע חמש שש ושנת שמיטה (הקשות על הרצפה)

בקטע A שני תפיחות על ברכיים וגלגולי ידיים

בקטע C מחיאות סיבוביות

בקטע D נזמין את כולם להתגלגל בחדר, להסתובב, להתפזר

בקטע E (המתנגן 4 פעמים) הילדים מתקרבים למרכז ומתרחקים

באתר מינהל החמ"ד יועלה סרטון שבו תפעיל בתאל צוברי את ילדי הגן בפעילות זו.

הפתעה מאירה ביום העצמאות

איך נציין את יום העצמאות?

חזון החמ"ד, ממד 6: העמקת ערך התפילה

קביעת יום העצמאות כיום חג הייתה החלטה עקרונית ומשמעותית ביותר. עם קום המדינה הוחלט שיום הכרזת המדינה יוחג מידי שנה כחג לאומי, ויהיה יום טוב לדורות. היו דיונים רבים באשר לעיצוב דמותו הרוחנית של היום, כדי שהוא לא יהיה יום של חולין אלא בעל צביון יהודי מסורתי כשאר חגי ישראל. לאחר שיום העצמאות נכנס ללוח השנה היהודי, הוא היה לחג הלאומי החשוב והמרכזי מבין ימי החג והזיכרון של התחייה הלאומית. בעיני הרבנים הוא נתפס "אתחלתא דגאולה". יום העצמאות הוא חג יוצא דופן בחגי ישראל גם בהיותו חג חדש וגם בהיותו חג שנחגג ע"י כל העם.

במשך השנים התגבשו מנהגים שונים המציינים את חג העצמאות:

- הכרזת החג - בהר הרצל בירושלים נערך מדי שנה עם רדת החשיכה טקס רב-רושם לסיום יום הזיכרון ולפתיחת חגיגות יום העצמאות. הטקס מתקיים ליד קברו של חוזה המדינה, בנוכחות נשיא המדינה, חברי הממשלה והכנסת וקהל רב של מוזמנים.
- הנפת דגל ישראל במרפסות הבתים כסמל מאחד בחג עצמאותנו.
- משתה ושמחה - סעודת חגיגית. בשנים האחרונות נוהגים למנגל בחג.
- חידון תנ"ך עולמי משותף לנציגי יהדות העולם.
- במות בידור בערב וזיקוקי די-נור.

ומה אפשר לעשות בגן?

נפתח שיחה על הצורך לפתח מסורת של טקסים המביעים את יחודו של החג.

- כדאי לעורר דיון עם ילדי הגן על חגי ישראל ומועדיו, כדי לזכור איך מציינים כל חג בשנה. לדוגמא, הילדים יוכלו לציין שבראש השנה תוקעים בשופר, בפסח אוכלים מצות וכדו. רצוי להזכיר להם שבכל חג, ולובשים בגדים חגיגיים, מדליקים נרות ואוכלים ארוחה חגיגית.
- נוכל לשאול אותם כיצד אנו יודעים שכך חוגגים את החג.
- לאחר שהילדים יענו, הגננת יכולה לסכם שבתורה ובספרים שכתבו חכמים כתוב מה עושים בכל חג.
- הגננת יכולה לשאול את הילדים איך נוהגים בביתם לציין את יום העצמאות ואיפה זה כתוב.
- לאחר תשובות הילדים, כדאי שהגננת תאמר לילדים שיום העצמאות הוא חג חדש שאינו כתוב בתורה ולא בספרות חכמים, אך הרב ישראלי ורבנים נוספים תקנו תפילה מיוחדת לכבוד ערב יום העצמאות. הגננת יכולה לשאול מה הם מציעים שכדאי לעשות ביום העצמאות כדי להפוך אותו ליום חגיגי.
- את הצעות הילדים אפשר ליישם בגן. לדוגמא, אם הילדים הציעו להדליק נרות ביום העצמאות, הגננת יכולה להכין איתם נרות בכחול-לבן באמצעות דפי דונג, או לצייר בטוש כחול על נרות לבנים כדי להדליק אותם בערב יום העצמאות. אם הילדים אמרו שהם רוצים ללכת לתפילת יום העצמאות, אפשר להוריד מאחד האתרים באינטרנט את נוסח תפילת ערבית ליום העצמאות: <http://www.shoresh.org.il/usersfiles/ppps/%D7%AA%D7%A4%D7%99%D7%9C%D7%94%20%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%9D%20%D7%94%D7%A2%D7%A6%D7%9E%D7%90%D7%95%D7%AA.pdf>
- לתת לילדים לעטר אותו ולשלוח אותו לבתיהם. אם הילדים הציעו לקשט את הבית בפרחים לבן-כחול, אפשר לקנות פרחים לבנים ואת חציי לצבוע בצבע כחול על ידי הכנסת למים הצבועים בצבע מאכל כחול. אפשר גם לחצות את הגבעול לחצי ולהכניס חצי גבעול לכלי עם מים שקופים ואת החצי האחר לכלי עם מים כחולים. אם הם הציעו ארוחה חגיגית, אפשר להכין חידון מצוייר ליום העצמאות כדי להוסיף משמעות לארוחה.

ביום ירושלים מומלץ לעשות פעילות דומה.

ערב במ"ה - בית מדרש הזרים

הורים שותפים לדרך בגני הילדים בליווי תוכנית במ"ה/ מיכל כהן, מדריכת במ"ה

לכל אדם העוסק בחינוך יש מחשבות שונות לגבי הקשר שלו עם הורי הילדים. האם זו חובה? זכות? על מי האחריות על הקשר? תוכנית במ"ה מאמינה בכח הגדול שיש לקשר אמיתי ומיטבי בין ההורים לגננת. בתקופתנו שיתוף פעולה הוא רצוי ואף הכרחי כדי להשיג מטרות חינוכיות בסיסיות, כגון הפעלה סדירה של מערכת לימודים, משמעת בסיסית ושמירת שלום הפיזי והנפשי של ילדים בגן. כשהשותפות החינוכית עובדת היטב, ההורים מעורבים בצורה חיובית ואוהדת בגן. הם מגיעים לגן לא רק כשהם מוכרחים אלא גם כשהם יכולים, אם לפעילויות מתוכננות מראש ואם באופן ספונטני. הם מפרגנים לגננות ומבחינה מעשית נענים לבקשות עזרה של הגננות לקחת חלק בפעילויות שונות בגן. הם מחליטים יחד עם הגננות על תכניות חברתיות, תרבותיות ולימודיות. הם נעזרים בגננת בהתייעצות על התנהלותם עם הילד הפרטי שלהם בבית ומסייעים לגננת בהתייעצות על ההתנהלות אתו בגן.

כל שותפות מושתתת על קיומה של מטרה משותפת. השותפים חולקים באחריות לקידום עניין מסוים החשוב לשניהם. המטרה המשותפת להורים ולגננות צריכה להיות קידומו של הילד מבחינה לימודית רגשית וחברתית בגן ובבית. כל פעולה צריכה להימדד על פי קנה מידה עיקרי זה - טובת הילד.

היכולת להקשיב באופן מיטבי להורה ולהשיב לו בהתאם הינה יכולת בעלת חשיבות עליונה להצלחת המעשה החינוכי. זהו בסיס הקשר בין ההורה למערכת החינוכית שמתחילה בגן הילדים. קשר מיטבי הוא המפתח להצלחת הגננת בקידום הילדים ומכאן להצלחתה בתפקידה בכלל.

מבחינת במ"ה שיח עם ההורים הוא יעד מרכזי. שיח זה יכול להתקיים בשער הגן, בשיחת טלפון, במפגש אישי עם הורה או במפגש עם כלל הורי הגן.

כיצד ליצור שיח כזה? כיצד להתמודד עם הורים שאינם מעוניינים בקשר מיטבי? כיצד להעביר מסרים ערכיים וחינוכיים לקהילת הורי הגן? כל אלה הם בתחומי ההדרכה של תוכנית במ"ה.

תוכנית במ"ה שואפת להקים ברית של שותפות, כבוד, הערכה, שיתוף במידע, גיבוי הדדי, התייעצות והחלטות משותפות בין ההורים למערכת החינוכית. מזמינה את כולן לקחת חלק במהלך החשוב לחיבור המיטבי בין הבית לגן הילדים.

חזון החמ"ד, ממד 9: ערב במ"ה בנושא דמות החמ"ד השנתית

אחת המשימות לקידום אקלים חינוכי מיטבי היא תכנית במ"ה. תחילה אציג את העקרונות המרכזיים לתכנון ערב במ"ה על מנת שהגננת הרוצה לארגן ערבי במ"ה נוספים תוכל להיעזר בהם. בהמשך אביא שתי תוכניות במ"ה ייחודיות, האחת על השמיטה והאחרת בנושא העלייה לארץ ישראל. מאחר וכל אוכלוסיית גן שונה מרעותה, כדאי לקרוא את ההצעות של ערבי הבמ"ה ולראות האם הם מתאימים לאוכלוסיית הגן שלך. יתכן שחלק ממנו יתאים וחלק אחר תתכנני את. אפשר גם לשלב חלקים באסיפת הורים. לדוגמא: לאסיפת הורים הראשונה של השנה, כדאי לדבר על השמיטה כפי שיוצע להלן.

הרציונל

השיח שיתקיים במסגרת במ"ה יעסוק בסוגיות חינוכיות העומדות על הפרק בגן ובחברה הסובבת אותו. המפגשים יהיו במהותם בסגנון בית מדרשי כמו בבית המדרש המסורתי, שבו יש מקום לקולות שונים, לעתים בלי יכולת או צורך להפריד בין קול הרב לקול התלמיד, כך גם במסגרת במ"ה. המטרה היא לאפשר לימוד משותף, לאפשר השמעת מגוון קולות, לקיים דיון משותף, שיכול להתמודד עם סימני שאלה רבים.

בסדנאות במ"ה יופיעו חלק מהסעיפים הללו:

שאלת במ"ה: שאלה פתוחה שבה מתערערת מוסכמה, או עולה תהייה או שאלה.

מטלת במ"ה: משימה אישית/ קבוצתית, שיתוף בחוויה, שיתוף בזיכרון, התחברות לטקסט, תמונה, חפץ, סרטון או מצגת, לימוד אישי ממקור מסוים, לימוד משותף ממקור מסוים, יצירה אישית או יצירה משותפת.

במ"ה ממחשבה למעשה: כלים ומיומנויות שמעביר המנחה, טיפים והעשרה.

אסיף במ"ה: לסיכום מעלים המשתתפים תובנות משמעותיות שעלו במהלך הבמ"ה.

סיכום הבמ"ה: דברי סיכום של המנחה. מתארים את התהליך שעברה הקבוצה בסדנה, משתפים בתורבנה אישית, או הצעה למפגש המשיך.

מדרש הורים, מדברים חינוך," מינהל החינוך הדתי, משרד החינוך <http://meyda.education.gov.il/files/hemed/Bama.pdf>

ערב במ"ה: ארץ ישראל - ארץ הבחירה

תקציר:

בעקבות סיפור העלייה של הרב ישראלי - "מארץ הקור לארץ האור" - יעסוק ערב הבמ"ה בעליה לארץ ש"תמיד יֵינִי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ". את הסדנה נפתח בשיח על סיפור העלייה של משפחות ההורים. סיפורי עליה הם מטבעם סיפורים מרגשים, וכך נוכל ליצור כמעין מסע מרתק המוביל מכל רחבי העולם אל ארץ ישראל- ארץ הבחירה. מתוך ההקשבה ההדדית נכיר ונודהה עם חוויות דומות וגם שונות משלנו. לסיכום הסדנה נחשוב בצוותא כיצד נוכל לשזור חוט מקשר בין ילדנו לעבר וגם לעתיד. לעבר - על מנת להנחיל את סגולת הארץ כפי שחוו אותה החולמים והעולים לארץ ישראל, ולעתיד - יצירת קשר עם יהדות התפוצות על מנת להעביר אליהם את אותו המסר.

מטרות הסדנה:

- העלאת חוויות של העלייה לארץ ישראל.
- יצירת התחושה שכולנו, על מגוון העידות והדעות שבנו, בני עם אחד שארץ ישראל היא ארץ הבחירה שלהם.
- הצעות ליצירת קשר עם יהדות התפוצות על מנת שיתקיים בנו הכתוב: "וקרב פזורינו מבין הגויים".

מהלך הסדנה

הכנה מראש:

באמצעות טעם וריח, מראה וקולות אפשר ליצור בגן אורה נעימה וחמימה שתעודד שיח פתוח ואיכותי. להלן יוצעו מספר רעיונות. את יכולה להשתמש בהם ו/או ברעיונות נוספים.

אפשר לתלות תמונות המתארים עליה לארץ. התמונות יכולות להיות מהאלבום האישי של ההורים, או תמונות מאתרים שונים. לדוגמא: <http://www.education.gov.il/goel/bet-yatziv/megila/7.html> <http://www.tikshuv.org.il/moodle/mod/lightboxgallery/view.php?id=15693>

2. ניתן להכין דיסק עם שירים על עלייה לארץ ישראל. את השירים כדאי להשמיע בעת התכנסות ההורים. רעיונות לשירים יובאו בסוף.

3. אפשר לבקש מההורים להכין מאכל מארץ מוצאם ולערוך ארוחה משותפת בסוף הערב.

4. אפשר לתלות פלקטים שעליהם כתובים בכתב גדול שירים של עליה. רעיונות לשירים יובאו בסוף.

פתיחה:

הגננת יכולה לשתף את ההורים בתוכנית להנחלת מורשת המנהיגות הרבנית לתלמידי החמ"ד. אפשר להזכיר להם מה נעשה בגן בשנים הקודמות עם דמויות המופת, ולספר בקצרה על הרב ישראלי שלאורו נלך השנה בחמ"ד.

כפתיח לסדנה יכולה הגננת לקרוא את הסיפור "מארץ הקור לארץ האור" המספר את סיפור בריחתו של הרב ישראלי מרוסיה לארץ ישראל.

מטלת במ"ה:

א. הגננת יכולה להניח מפת ארץ ישראל גדולה. לצד המפה כדאי להניח כלי כתיבה וחוט. כל חוט יהיה מחובר בצידו האחד לשלט קטן ובצידו האחר לנעץ גדול. כל הורה יוכל לקבל מספר חוטים. על השלט הוא ירשום את שם משפחתו, שם העיר ושם הארץ ממנה הגיע משפחתו. לאחר מכן כל הורה יוכל לנעוץ את הסיכה למקום שאליו הגיעו הוריו כשעלו לארץ ישראל. לאחר שכולם יסיימו להניח את החוטים תוצר תמונה שבה כל החוטים מתנקזים לארץ ישראל. תוך כדי הפעילות אפשר להשמיע שיר מתאים כמו "ונפוצותינו כנס".

ב. כל אחד מספר לזה, שיושב לצידו את סיפור העלייה של משפחתו לארץ ישראל.

ג. הגננת יכולה לשאול את ההורים מי רוצה לספר את סיפור העלייה של המשפחה שלו. (מומלץ לברר לפני ערב הבמ"ה אם יש סיפור מעניין לאחד ההורים, כדי שהוא יפתח בסיפורו) כך יהיה יותר קל להורים הבאים לספר.

ד. בעקבות סיפורי ההורים יכולה הגננת לשקף את חשיבותה ומרכזיותה של ארץ ישראל עבור היהודים בכל קצוות תבל.

1. שורש ייחודה של הארץ בהשגחה הישירה של הקב"ה עליה, כדברי הכתוב - "אַרְץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ, תָּמִיד יֵינִי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה".

2. הרחבה של מושג ההשגחה של הקב"ה על הארץ היא קדושתה של הארץ - "כִּי לִי הָאָרֶץ" - ארצו של הקב"ה היא גם ארץ קדושה. קדושתה של הארץ באה לידי ביטוי בכך שכאשר היושבים עליה מתנהגים בצורה שאינה תואמת את קדושתה היא מקיאה אותם - "וְלֹא תִקֵּי הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכָם אֹתָהּ כְּאֲשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לְפָנֶיכֶם".

ה. אפשר בשלב זה או בשלב קודם להראות סרטון קצר ומצחיק שבו אריק אנשטיין ואורי זוהר משחקים במערכון שבו רואים עולים המגיעים מכל העולם. מומלץ! <https://www.youtube.com/watch?v=tQPuOp2Lxb8>

במ"ה ממחשבה למעשה:

הגננת תבקש מההורים לשתף את כולם ברעיונות כיצד להנחיל לילדינו את רעיון "וקרב פזורינו מבין הגויים". אפשר על ידי שימור זכרונות העלייה ואפשר גם על ידי קשר בין יהודי התפוצות ובין ילדינו.

סיכום במ"ה:

הגננת תסכם את כל הרעיונות שהועלו ותוסיף רעיונות נוספים כגון:

ניתן להכין כמעין מחברת "ונמשכת שיירה מהמאה שעברה" שבה כל משפחה בתורה תכתוב את סיפור העלייה שלה והילד יספר בגן. אם סיפור העלייה היה סיפור דרמאטי, אפשר להציג אותו בגן.

הורים יכולים לבוא לגן ולספר את סיפור העלייה של משפחתם.

מומלץ לאמץ גן יהודי בחו"ל וליצור איתם קשר המעביר מסר על טובה של הארץ. ראו בחוברת "יוזמות פורחות בגן הילדים", חיזוק הקשר עם התפוצות, עמ' 43
<http://meyda.education.gov.il/files/hemed/aharon034.pdf>
אפשר ליצור קשר עם "תגלית" ולהזמין אותם לגן, (ראו בחוברת הנ"ל בעמ' 12)
אפשר לנסוע למרכז קליטה.
אפשר לקבל עולים בשדה התעופה

הצעות לשירי עלייה:
שיר המעלות בשוב ה' את שבי ציון היינו כחלמים, המסע לארץ ישראל, שיר השיירה

אפשר גם לסיים בדבריו של הרב שאול ישראלי:

"חזרנו הביתה!"
זכינו ברוך ה' ואנחנו חיים בארץ ישראל שלנו, ארץ אהובה ונכספת.
עלינו להודות על זכות זו, שלא הייתה מנת חלקם של אבותינו בדורות הקודמים. למרות שכל ימיהם נשאו נפשם אליה והתפללו על כך שלוש פעמים ביום.
השלי"ה הקדוש אומר שצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן הבא אל חיק אימו אלפיים שנה כספנו, התפללנו וחלמנו לעת בה נזכה לשבת בנחלת אבותינו, ולעלות לבית ה' בירושלים... והנה אנחנו פה- שבו הבנים לגבולם והם מישבים את ארץ נחלתם. לאחר אלפיים שנות נדודי הגלות אנחנו יכולים לעלות, להתהלך להתיישב ולדור מגורי קבע בארץ הטובה שלנו."

